

KORKEG, QUERCUS SUBER L.

af

Poul Søndergaard, lektor,
Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
ARBORETET, 2970 Hørsholm

CORK OAK, QUERCUS SUBER L.

Key words: Cork oak, distribution, uses.

Korkegen vokser naturligt i den vestlige del af middelhavsområdet fra Italiens vestkyst over Nordafrika og det sydligste Europa til Portugal. Dens kerneområder findes i Portugal, det sydvestlige Spanien og Nordmarokko. I alt findes der omkring 2 mill. ha naturlig skov af Korkeg (fig. 1).

Den kan blive op til 20 m høj og i sjældne tilfælde 500 år gammel. Den har en buftet stamme og tykke vredne grene i en åben, uregelmæssig krone. Barken, som er træets bedste kendetegn, kan blive op til 8 cm tyk og er uregelmæssigt opsprukket i dybe revner, hvor man tydeligt kan skelne årringene i den periodiske vækst. (Fig. 2). Træet er stedsegrønt med læderagtige mere eller mindre tandede blade, som er hvidfildede på undersiden. Bladene er ovale, 5-8 cm lange, og har færre nerver end

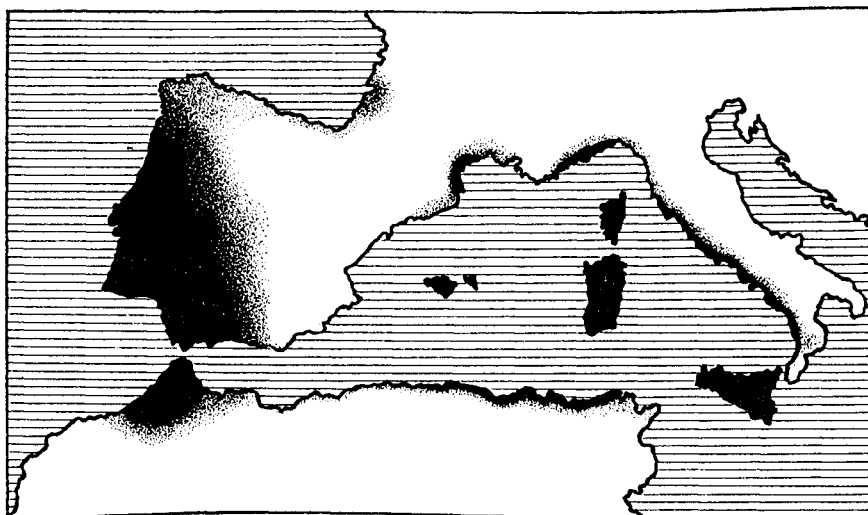

Fig. 1. Korkegens naturlige udbredelse (the natural distribution of cork oak, *Quercus suber* L.). Natividade 1956.

Fig. 2. Gammel Korkeg i en hellig bevoksning (marabout) på østskråningen af Jebel Tazekka, Mellematlas, Marokko. 1.100 moh (Sacred cork oak at 1.100 m elev. on the east slope of Jebel Tazekka, Middle Atlas, Marocco). Fot. P.S. Okt. 1977.

Stenegens blade, som de iøvrigt ligner meget. Korkegens agern er ægformede til aflangt ægformede og kan variere i længde fra 2-6 cm.

Man antager, at korkegeskovene alene i Marokko dækkede 1.2 mill. ha for 4.000 år siden. Idag er der „kun“ 425.000 ha tilbage, og elefanterne og løverne, som tidligere levede i disse skove, forsvandt omkring begyndelsen af vores tidsregning.

Så godt som al korkegeskov i Nordafrika er rester af naturlige bestande. I de øvrige middelhavslande findes der store områder med kulturskov, anlagt ved såning. Plantning af Korkeg er vanskelig og benyttes kun i ringe omfang.

Dioscorides, 1. årh. e.Kr., sagde om Korkegen, at den har en meget tyk bark, som kvinderne bruger til sandaler for at skjule deres ringe højde og for at kunne føre godtroende friere bag lyset. Grækerne kaldte sådanne svingagtige kvinder for „træbark“. Mange andre anvendelser af kork har rod langt tilbage i tiden. I mange tusinde år har kork været brugt som dækmateriale på hustage med et lag jord ovenpå. I Nordafrika er denne metode fortsat meget udbredt, og man forstår hvorfor, hvis man har opholdt sig i et sådant hus en hed sommerdag. Som isoleringsmateriale er kork stadig uovertruffet. Det blev bl.a. benyttet i rumkabinerne til amerikanernes månerejser (fig. 3).

Kork og vin er nært sammenknyttede begreber i manges bevidsthed. Ved udgravningen af Pompeji blev der fundet vinamforer, lukket med korkpropper. Flaskepropper er stadigvæk et af de vigtigste og fornemteste produkter af kork, hvorimod fiskernes korkflåd i vore dage næsten er fortrængt af syntetiske materialer.

Med lidt behændighed kan korklaget skrælles af træet i ét stykke, som lukker sig igen i sin oprindelige form. Sådanne korkrør har været brugt som bikuber i middelhavsområdet i umindelige tider og anvendes også idag (iflg. statistikken fandtes der endnu i 1935 420.000 korkbikuber i Portugal).

I produktionsskov af Korkeg finder den første skrælning sted, når træerne er omkring 25-30 år gamle. Den kork, som opnås, er fuld af kamme og revner og er hård og uelastisk. Den kaldes hankork, og er normalt mindre værd end hunkorken eller reproduktionskorken. Hunkorken opnår den ønskede tykkelse (3-5 cm) i løbet af 8-12 år, afhængig af forholdene på voksestedet. Der kan tages mellem 8 og 12 skrælninger af hankork før produktionen bliver for lav og kvaliteten for dårlig. Korken (barken) skrælles i perioden (maj-august), hvor den let løsnes fra vækstlaget, og hvor dette ved omhyggelig skrælning ikke beskadiges. Umiddelbart efter skrælning er træerne sårbare og tåler ikke stærk udtørring. Af den grund er der også forskel på, hvor højt træerne skrælles i forskellige dele af dyrkningsområderne. I Portugal fjernes

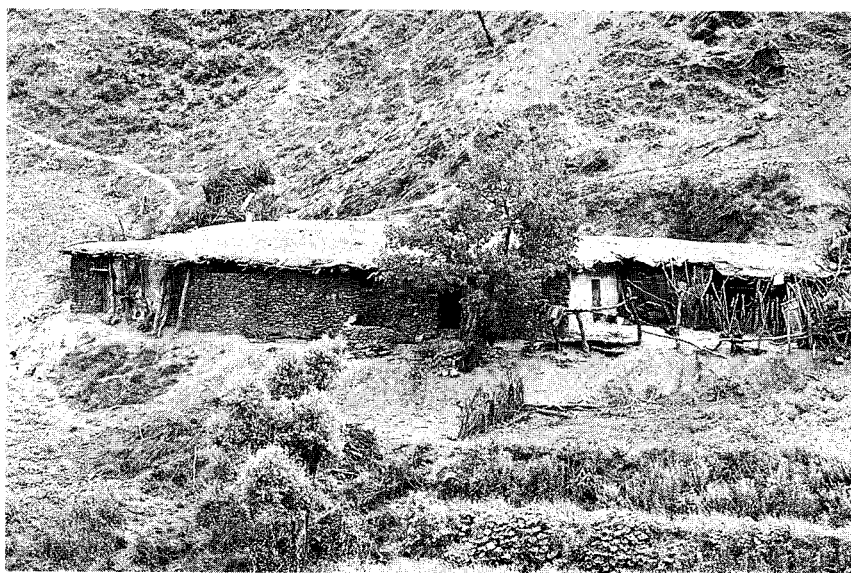

Fig. 3. Hus med kombineret kork- og jordtag i Bab Azhar skoven med en stynet Korkeg i forgrunden, Mellematlas, Marokko (roof of cork plates and earth on a farmhouse in the Bab Azhar Forest, Middle Atlas, Morocco, note the pollarded cork oak in foreground). Fot. P.S. July 1973.

korken i visse egne helt op i træernes kroner, mens man i Marokko sjældent går mere end 3-4 meter op på stammen (fig. 4).

Korkegen kan ligesom vore hjemlige egearter forynge sig ved stødskud. I perioder med god afsætning for hankork er dette blevet udnyttet ved at drive korkegeskoven i stævningsdrift. I 1975 var 70% af Marokkos korkproduktion hankork, produceret i stævningskov med 25-30 årig omdrift.

Næsten al hankork og spild ved udnyttelsen af hunkork granuleres og omdannes ved hjælp af bindstoffer til korkplader, som har en række forskellige anvendelser, gulv- og vægbeklædning, isoleringsplader, dekorationsgenstande og meget mere.

Korkegeskovene producerer andet end bark. Før i tiden blev skibene i den portugisiske flåde overvejende bygget af korkegetømmer. I vore dage anvendes veddet næsten udelukkende til brændsel, og det giver trækul, der ligesom Stenegens er af meget høj kvalitet.

Den åbne, lyse korkegeskov giver også god græsning. Dette bekræftedes bl.a. af en undersøgelse i verdens største naturlige korkegeskov, Mamoraskoven, nær Rabat i Marokko. Undersøgelsen i 1971 viste, at den årlige værdi af græsningen i den 92.000 ha store skov lå på omkring

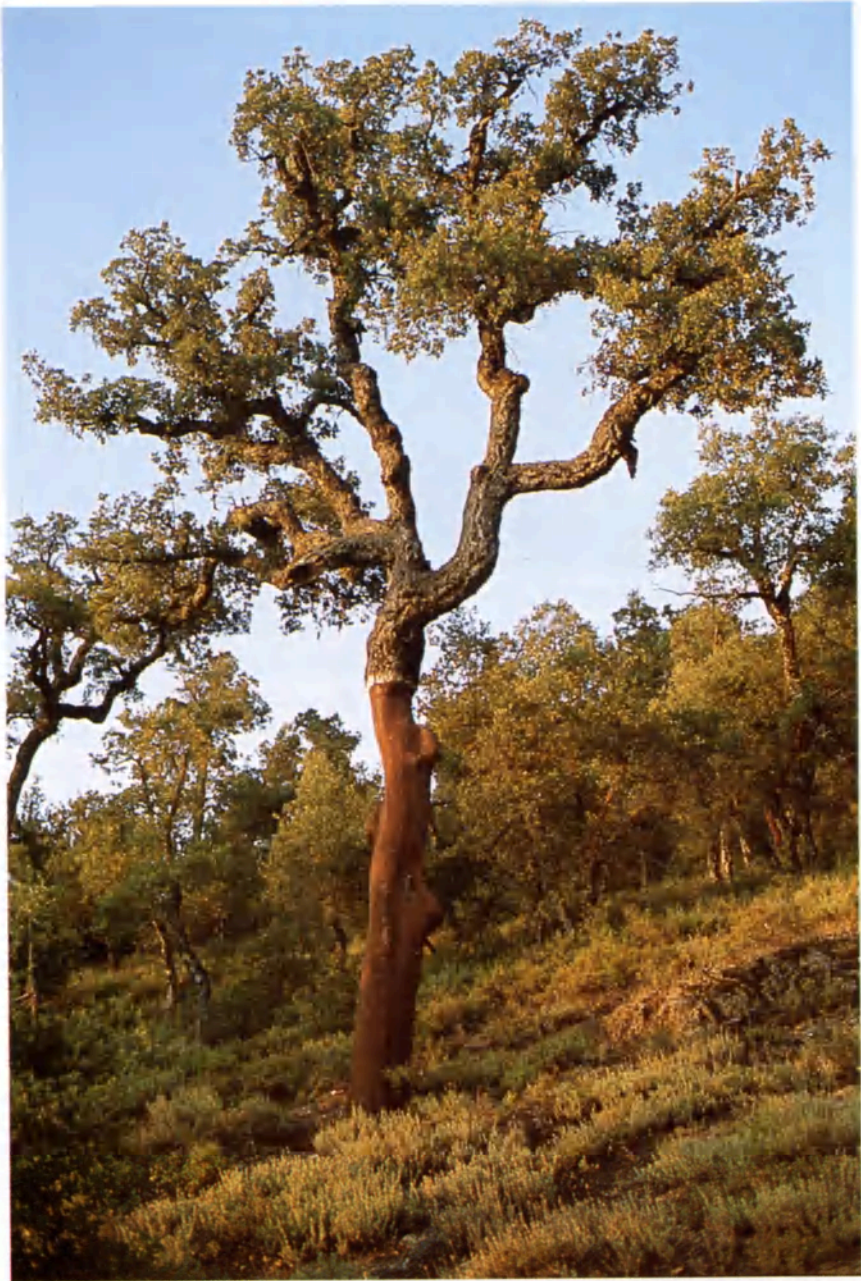

Fig. 4. Nylig skrællet Korkeg i Bab Azhar skoven, Mellematlas, Marokko, 1.200 m.o.h. (newly stripped cork oak in the Bab Azhar Forest, Middle Atlas, Morocco, 1.200 m elev.). Fot. P.S. July 1973.

100 kroner pr. ha. Det svarede næsten til det årlige udbytte af eukalyptusplantager under samme forhold. Lagde man dertil det årlige udbytte af kork og brænde pr.ha – ca. 140 kroner i 1971 – var valget mellem Korkeg og Eukalyptus ikke vanskeligt og ikke mindst fordi græsningsværdien ved overgang fra Korkeg til Eukalyptus reduceredes med omkring 75%

Korkegens agern er normalt bitre, men i visse områder er de søde og velsmagende og stærkt eftertragtede som menneskeføde, bl.a. i Mamoraskoven, hvor værdien af denne næringskilde blev skønnet til 40 kroner pr. ha om året. Derudover spiller oldenen også en vigtig rolle som fodertilskud for græssende dyr.

Både græs og olden tilfalder i Marokko den lokale befolkning, som i stort omfang endnu bor i de statsejede skove. Men nationaløkonomisk må disse størrelser tilskrives skovens samlede regnskab, til stort held for Korkegen, som i perioder har været truet af stagnerende eller faldende priser på kork.

Litteratur, som kan anbefales

Karmouni, A., 1979: L'économie du liège et l'aménagement des subéraies au Maroc. – La Forêt Privée No.125, pp.28-34.

Métro, A., 1958: Atlas du Maroc, notices explicatives. Sct. VI. Biogéographie. Forêts et ressources végétales. Rabat.

Mission Danoise, 1972: Enquête sur les parcours en Forêt de Mamora. – Administration des Eaux et Forêts et de la Conservation des Sols, Rabat (intern rapport).

Natividade, J. V., 1956: Subériculture. – Ed. Française. Ecole Nationale des Eaux et Forêts, Nancy.

Plaisance, G., 1977: Le chêne liège. – La Forêt Privée. No. 128.